

Zwemlesduur: kan het beter en sneller?

Verdiepende notitie

Februari 2017

In deze notitie van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ staan cijfers uit landelijk onderzoek over het aantal uren zwemlessen dat kinderen nodig hebben om het Nationale Zwemdiploma te behalen. Het is voor het eerst dat hier betrouwbare cijfers over beschikbaar zijn. De cijfers proberen we te verklaren en te duiden. Wij adviseren zwemlesaanbieders en zwemonderwijzers na te denken over de gemiddelde zwemlesduur in het eigen zwembad om aan de hand daarvan te zorgen voor beter en efficiënter zwemonderwijs, zodat kinderen met plezier de zwemlessen volgen en ouders tevreden zijn.

Cijfers over zwemlesduur

In 2016 presenteerde het Mulier Instituut resultaten van een enquête onder zwemlesaanbieders van het Zwem-ABC[1]. Een representatieve groep leidinggevenden van ongeveer 360 zwembaden, zwemscholen en verenigingen heeft in de enquête aangegeven hoeveel klokuren het gemiddelde kind erover doet om diploma A, B en C te halen (zie de tabel).

	Gemiddeld	Mediaan	Middelste 80%
Zwemdiploma A	51	48	34 - 65 uur
Zwemdiploma B	16	12	11 - 30 uur
Zwemdiploma C	17	12	14 - 25 uur
Totaal	84	73	50 - 120 uur

Gemiddeld doen kinderen 51 klokuren over diploma A, 16 uur over diploma B en 17 uur over diploma C. Wat opvalt is dat de verschillen tussen zwemlesaanbieders groot zijn. De variatie van diploma A bij de middelste 80 procent loopt bij de zwemlesaanbieders gemiddeld van 34 tot 65 klokuren.

De mediaan (middelste waarde van de gegeven antwoorden als ze op volgorde zijn gezet) is weergegeven naast het gemiddelde, omdat het een indicatie geeft van de invloed van de uitschieters naar boven en beneden.



Uit nadere analyses bleek dat de gemiddelde zwemlesduur voor diploma A niet anders is bij zwembaden, zwemscholen of verenigingen en dat ook de grootte van de zwemlesaanbieder niet uitmaakt.

Bij diploma B en C zijn er wel verschillen. Hier duurt het traject bij verenigingen langer. Ook duurt het behalen van het B- en C-diploma langer bij kleine zwemlesaanbieders in vergelijking met middelgrote of grote zwemlesaanbieders.

Er bleek geen samenhang te zijn tussen de lesfrequentie en het gemiddeld aantal klokuren dat een kind doet over een diploma. Uit dit onderzoek kwam niet naar voren of er een relatie is tussen gemiddelde zwemlesduur en de leeftijd van de kinderen.

[1] Zie rapport Van der Werf, H. & Van Es, V. (2016). Zwemlesaanbod 2015 – Cijfers en ervaringen van zwemlesaanbieders. Utrecht: Mulier Instituut



Vergelijking met andere gegevens en praktijkervaringen

Een vergelijking met eerdere cijfers over zwemlesduur is nauwelijks te maken, aangezien er beperkt landelijke gegevens beschikbaar zijn over de afgelopen vijftien jaar. Alleen rondom de beginfase van het Zwem-ABC, dat in 1998 geïntroduceerd is, is een aantal gegevens verzameld.

In het standaardwerk van Martin Rippe (NRZ, 2000) over het Zwem-ABC wordt aangegeven dat aanbieders gemiddeld 42,5 klokuren doen over diploma A, 6,5 over diploma B en 6,5 over diploma C. Cijfers uit 2002 lijken aan te geven dat de cijfers voor B en C iets hoger liggen, namelijk gemiddeld 11 klokuren voor diploma B en 12,5 klokuren voor diploma C. Rippe schetste in 2000 dat er een grote variatie is in zwemlesaanbieders. In het lesboek voor zwemonderwijzers (Educatieve Uitgeversgroep, 2010) wordt aangegeven dat het gemiddeld tussen de 40 en 50 klokuren duurt om diploma A te halen. Ook daar wordt aangegeven dat de duur van een zwemles (30 – 45 – 60 minuten) en de frequentie per week niet van invloed zijn op de gemiddelde zwemlesduur. In de update van Rippe met Gericke (ZwembadBrancheSupport, 2014) worden vergelijkbare gemiddelden genoemd qua zwemlesduur. Kijkend naar de gemiddelde cijfers uit de begintijd van het Zwem-ABC lijkt er een kleine stijging te zijn in gemiddelde zwemlesduur, waarbij twijfel is over betrouwbaarheid van en vergelijkbaarheid met die eerdere cijfers. Als de mediaan (minder invloed van laagste en hoogste cijfers) uit de tabel als uitgangspunt wordt genomen (48 uur A, 12 uur B, 12 uur C in 2015), dan sluit dat wel aan op de eerdere cijfers (40/50 uur A, 11 uur B, 12,5 uur C).

Uit gesprekken met deskundigen bleek dat de recente cijfers goed lijken aan te sluiten op hun gegevens en ervaringen. Zij constateren niet zozeer dat er een toe- of afname is ten opzichte van het verleden. Wel hebben zij de indruk dat er onder invloed van de markt (toegenomen concurrentie, ouders die sneller aanspreken) vaker dan in het verleden wordt nagedacht over/wordt gestuurd op rendement en efficiency.





Zwembad De Steur in Kampen; cijfers zwemlesduur gebruiken voor hogere kwaliteit én snelheid
Bij zwembad De Steur (Sportfondsen Kampen B.V.) registreert men al jaren hoe lang kinderen doen over hun zwemlestraject. Die gegevens gebruikt men om met het team zwemonderwijzers te sturen op kwaliteit en efficiency. Voor voormalig hoofd zwemzaken Diana Klumper vormen de gegevens een belangrijk hulpmiddel in gesprekken met het team zwemonderwijzers over kwaliteit en snelheid. In het verandertraject van het zwembad, dat meer dan vijf jaar duurde, werd het gemiddeld aantal klokuren omlaag gebracht, de kwaliteit verhoogd en steeg de klanttevredenheid. Diana Klumper: "De zwemonderwijzers hebben bijvoorbeeld preciezer dan voorheen nagedacht over hoe lang kinderen gemiddeld moeten doen over specifieke fases in het leertraject richting een diploma (gekoppeld aan het zwemlesplan). Dat betekent niet dat die getallen altijd gehaald moeten worden, het moet geen afrekencultuur worden. Door de cijfers continu te registreren en als hoofd zwemzaken te bespreken met zwemonderwijzers wordt continu nagedacht over kwaliteit en snelheid. Als een kind te lang blijft 'hangen' op een bepaald niveau dan is wellicht extra aandacht en ondersteuning nodig. Als een kind zich snel ontwikkelt, kan het wellicht naar een volgende niveaugroep en als een groep er langer over doet, kan dat te maken hebben met de samenstelling van de groep. Er kan ook worden gekeken naar de lesgevers. Als bepaalde lesgevers er opvallend sneller of langzamer dan gemiddeld over doen, dan kan het zijn dat er te lage of te hoge eisen worden gesteld aan de kinderen of heeft de lesgever mogelijk ondersteuning nodig." De ervaring van Diana Klumper is dat gesprekken tussen hoofd zwemzaken en zwemonderwijzers mede op basis van specifieke cijfers lang niet altijd gemakkelijk waren, maar wel veel hebben opgeleverd. Het bewust nadenken over hoe lang kinderen doen over onderdelen van het zwemlestraject in combinatie met extra aandacht voor vakmanschap en flexibiliteit van de zwemonderwijzers bleek een succesformule.



<u>Enkele achtergronden en factoren</u>
Er zijn diverse factoren die invloed kunnen hebben op hoe lang kinderen gemiddeld doen over een zwemlestraject. Twee belangrijke elementen zijn de kenmerken van de kinderen en de kwaliteiten van de zwemonderwijzers. Wat betreft kenmerken van de kinderen wordt vaak leeftijd genoemd als een belangrijke factor.

Hoewel vaak wordt gesteld dat oudere kinderen sneller leren en het zwemlestraject sneller doorlopen, ontbreekt een cijfermatige onderbouwing daarvoor. Daarbij geven experts aan dat jongere kinderen vooral anders leren en dat de begeleiding moet worden aangepast op de specifieke leeftijd (bijv. wijze van communiceren, type opdrachten/ werkvormen, tijdsduur werkvormen, impliciet motorisch leren). Naast leeftijd wordt door zwemonderwijzers vaak aangegeven dat kinderen bij de start van de zwemlessen (op vier- of vijfjarige leeftijd) motorisch minder vaardig zijn in vergelijking met twintig jaar geleden. Ook vanuit het bewegingsonderwijs komen die geluiden en onderzoek geeft daar indicaties voor. Veelvuldig en divers bewegen, lijkt voor peuters minder vanzelfsprekend dan



voorheen. Daarentegen horen we weinig geluiden dat kinderen bij aanvang van de zwemlessen meer of minder watervrij zijn dan in het verleden of dat ouders minder vaak oefenen en zelf gaan zwemmen. Wel zijn sommige ouders geneigd om bij het leren zwemmen aan te geven ‘daar betalen we jullie toch voor?!’ en vinden ze dat zij daar geen rol in spelen.

Naast de kenmerken van de kinderen zijn vooral de kwaliteiten van de zwemonderwijzers bepalend als het gaat om de zwemlesduur. Als een zwemonderwijzer in de zwemlessen goed weet aan te sluiten op de kenmerken van ieder kind in de zwemlesgroep dan kan ieder kind zich met veel plezier optimaal ontwikkelen. Dat is allerminst eenvoudig en vraagt veel kennis en vaardigheden van de zwemonderwijzer (pedagogisch, didactisch, methodisch). Zo kunnen zwemonderwijzers mogelijk (nog) beter aansluiten op de belevingswereld van jonge kinderen en meer kennis en ervaring opdoen over impliciete manieren van motorisch leren.

Of er nu betere of minder goede zwemonderwijzers zijn dan vijftien jaar geleden weten we niet. Wel lijken er (nog steeds) grote verschillen in zwemonderwijzers te zijn. Belangrijke uitdagingen zijn hierbij de erkenning en waardering (van werkgevers en klanten) voor het vak zwemonderwijzer en de kwaliteit van de beroepsopleidingen.
Er zijn de afgelopen tien jaar verschillende nieuwe lesmethodes ontwikkeld in de zwembranche, waarin visies op zwemonderwijs vaak zijn uitgewerkt in gedetailleerde lesplannen. Dat is bijvoorbeeld gekoppeld aan ontwikkelingsstappen, waterdieptes en het gebruik van hulpmiddelen. Hoewel die methodes een kwaliteitsimpuls vormen, is het voor nieuwe zwemonderwijzers van belang om de verschillende visies en methodes te leren kennen en kunnen. Regelmatig horen we dat stagiaires vanuit de beroepsopleiding niet mogen variëren/ proberen tijdens hun stage en zich strikt moeten houden aan de specifieke lesmethode die gebruikelijk is in het stagebad.



Tot slot vormen de eisen die worden gesteld aan het eindniveau van de kinderen bij de zwemdiploma’s een belangrijke factor. Hoewel die eisen vanuit de zwembranche (zoals vastgesteld in de BREZ[2] door NPZ | NRZ) in de laatste vijftien jaar niet erg zijn veranderd, is er regelmatig discussie over de interpretatie ervan. Zo zijn er bijvoorbeeld normen vastgesteld wat betreft de uitvoering van de techniek van zwemslagen, waarbij men soms van mening verschilt over de interpretatie van die normen. Voor cijfers over gemiddelde zwemlesduur is dit belangrijk, het is van belang hoe hoog de lat wordt gelegd en of die strenger/minder streng is dan de normen van de BREZ.

[2] BREZ: Bepalingen, RIchtlijnen en Examenprogramma’s Zwem-ABC



Belang en mogelijkheden van eigen cijfers over zwemlesduur

Zoals in het voorbeeld uit Kampen (zie kader) is toegelicht, kunnen cijfers over gemiddelde zwemlesduur een belangrijk hulpmiddel vormen om te sturen op kwaliteit en efficiency van het zwemonderwijs. Dat kan leiden tot hogere klanttevredenheid en meer klanten.

Het beeld van sommige ouders dat de zwemlesaanbieder het kind graag nog even 'vasthoudt' om eraan te kunnen verdienen, doet afbreuk aan het vertrouwen en imago van de zwemlesaanbieder. Dat wil je te allen tijde voorkomen.

Om te kunnen sturen, moeten cijfers over zwemlesduur doorlopend worden bijgehouden en cijfers over huidige groepen terugkomen op de teamoverleggen. Met het team van zwemonderwijzers kan een koppeling gemaakt worden tussen het zwemlesplan, doelstellingen (ook qua zwemlesduur) en de wijze van lesgeven. Een specifiek punt van aandacht is de flexibiliteit qua groepsgrootte en daarbij de kwaliteit van zwemonderwijzers om te kunnen differentiëren binnen de lesgroep. Lukt het om goed in te spelen op de diversiteit aan kinderen in een lesgroep met verschillende achtergronden, niveaus en voorkeuren in leerstijlen? Dat vraagt veel deskundigheid van de zwemonderwijzer en lijkt van invloed te zijn op de persoonlijke vooruitgang van de kinderen en de gemiddelde zwemlesduur.

Hoewel uitgangspunten wat betreft groepsgrootte een belangrijk houvast vormen voor zwemonderwijzers, kan het zijn dat een groep (tijdelijk) groter of kleiner dan gemiddeld is of dat een lesgroep die niet 'vol' zit wordt aangevuld met kinderen uit een andere niveaugroep. Iedere groep met kinderen heeft eigen afwegingen qua benodigde mate van begeleiding. Kortom, het is belangrijk dat zwemonderwijzers flexibel zijn en kunnen differentiëren en dat er telkens bewuste keuzes worden gemaakt over de grootte en samenstelling van lesgroepen.

Op een aantal plekken in Nederland wordt er actief geregistreerd en ingezet op meer kwaliteit van het zwemonderwijs in combinatie met een gemiddeld kortere zwemlesduur. Tijdens die (verander)processen is het naast het inhoudelijk perspectief belangrijk om na te denken wat dit betekent voor de gehanteerde pakketten en prijzen. Zo helpt inzicht in de eigen cijfers bij het vaststellen van toekomstige pakketten richting ouders en het geeft een duidelijke indicatie naar ouders over het aantal uren dat kinderen er gemiddeld over doen. Bij pakketten met 'diplomagarantie' is het sowieso belangrijk om goed zicht te hebben op gemiddelde zwemlesduur. Een grotere groep kinderen die meer lessen nodig heeft dan beoogd, betekent naast verlies van vertrouwen van je klanten een extra kostenpost. Tot slot is het van belang om als zwemlesaanbieder, die streeft naar het verlagen van de gemiddelde zwemlesduur, rekening te houden met het bepalen van de jaarplanning, begroting en de te hanteren tarieven in het volgende jaar.





Afsluitend

Met het uitbrengen van deze notitie wil het Kenniscentrum Zwemmen van NPZ | NRZ de zwembranche informeren over recente landelijke cijfers over zwemlesduur. Die cijfers willen we ook duiden vanuit het perspectief van de lokale zwemlesaanbieder en hoe belangrijk het is om eigen cijfers over gemiddelde zwemlesduur te kennen en verstandig te gebruiken. We realiseren ons dat deze notitie niet alle antwoorden biedt, maar we hopen bij te dragen aan gesprekken over zwemlesduur en hoe je daar invloed op kunt hebben. Neem bij vragen of suggesties gerust contact op met Jarno Hilhorst via jhilhorst@npz-nrz.nl of 0318 83 02 50.



Deze notitie is geschreven door Jarno Hilhorst (manager Kenniscentrum Zwemmen, NPZ | NRZ) in samenspraak met Diana Klumper (Sportfondsen Kampen B.V.), Thijs Vullings/Ellen van der Leest (LACO Recreatie B.V.), Stefan Vedder (Sportfondsen Nederland), Titeke Postma (Propulz.tP), Frank van Leeuwen (Internet Zwemscore Module) en Koen Breedveld (Mulier Instituut). Zij hebben ter aanscherping en onderbouwing in een bijeenkomst en/of per e-mail hun ervaringen en perspectieven ingebracht.